

DOCENTENHANDLEIDING

Livestream Klokhuis over demonstreren

- **Leeftijd:** 10 – 12 jaar
- **Geschikt voor de bovenbouw van het primair onderwijs**
- **Tijd:** 1x 45 minuten en 1x 30 minuten
- **Vakgebied:** Oriëntatie op jezelf en de wereld – mens en samenleving, Nederlands
- **Koppeling aan het curriculum:** Kerndoelen 1, 3, 34, 35
- **Kernbegrippen:** demonstreren, mening, feit, klimaat, mensenrechten, stemmen, democratie, vrijheid van meningsuiting, de Grondwet, protesteren

Achtergrondinformatie

Deze lesbrieven sluiten aan op de livestream die ZB in samenwerking met Het Klokhuis heeft gemaakt voor het onderwijs. Er zijn twee lesbrieven waarmee je als docent twee lessen kunt vullen: de kijkles duurt 45-50 minuten en de verwerkingsles duurt 30 minuten. De eerste lesbrief bevat de mogelijkheid om leerlingen voorafgaand aan de kijkles thuis alvast over het onderwerp aan het denken te zetten. Het onderwerp van deze lessenreeks is 'demonstreren': een onderwerp dat veel aandacht verdient, omdat veel mensen (ook in de politiek!) niet precies weten wat het recht van demonstreren inhoudt.

Bij een demonstratie gaan meerdere mensen tegelijk de straat op om hun mening te laten horen. Bijvoorbeeld omdat ze zich zorgen maken over het klimaat of omdat ze het niet eens zijn met nieuwe regels voor het boerenbedrijf. Demonstreren is een mensenrecht – iedereen mag bijvoorbeeld demonstreren. Maar hoe organiseer je een demonstratie of protestactie? Wat mag wel en wat mag niet? En hoe gaat het in landen waar demonstreren verboden is?

De gasten in de studio:

- **Medewerker educatie bij Amnesty International**
[Gemma Molenaar](#) Gemma is beleidsmedewerker educatie bij Amnesty International. Ze houdt zich

bezig met het ontwikkelen van lesprogramma's, het trainen van docenten voor mensenrechten in de klas en het adviseren van scholen over mensenrechten.

- **Actievoerder voor WWF Niels van den Berg** (14 jaar): naast actievoeren voor het [WWF](#) bedenkt Niels allerlei initiatieven om zich in te zetten voor bedreigde diersoorten.
- **Jurist Berend Roorda** Berend is jurist, maar daarnaast ook universitair hoofddocent Rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit Groningen en daarbinnen gespecialiseerd in het demonstratierecht.

Lesopzet

Voorafgaand aan de eerste les kun je de leerlingen de huiswerkopdracht meegeven waar lesbrief 1 mee start. Die laat de leerlingen alvast nadenken over de thematiek van de twee lessen rond de livestream. In de eerste les bespreek je kort wat de leerlingen aan de hand van de huiswerkopdracht vinden van het thema. Daarna kijk je klassikaal de livestream terug. Les 2 blikt terug op de livestream aan de hand van (reflectie)vragen en een discussie-opdracht. De tweede lesbrief biedt ook tips aan van boeken (vindbaar in de bibliotheek) en andere media die aansluiten op het thema voor de leerlingen die daar geïnteresseerd in zijn.

Lesbrief deel 1 – denkvraag vooraf en klassikale livestream (45-50 minuten)

Let op: geef de huiswerkopdracht enkele dagen voorafgaand aan de eerste les mee aan de leerlingen. Zo hebben ze even tijd om na te denken over het thema 'demonstreren'.

Huiswerkopdracht – denkvraag vooraf

Doel: leerlingen alvast aan het denken zetten over het thema 'demonstreren'

De huiswerkopdracht geef je de leerlingen voorafgaand aan de eerste les als huiswerk mee. Ze denken vast na over het thema 'demonstreren'. Zo heeft de eerste les niet veel introductie meer nodig en kun je het grootste gedeelte van de les gebruiken voor het bekijken van de livestream. De huiswerkopdracht bestaat uit het bekijken van een [filmpje](#) van vier minuten en het beantwoorden van twee denkvragen daarover. De opdracht staat op het leerlingenwerkblad.

Introductie les 1 – introductie van de livestream

Introductie les 1 – introductie van de livestream

Doel: samen met de leerlingen het thema 'demonstreren' inleiden en verkennen

In les 1 staat het klassikaal bekijken van de livestream centraal. De livestream beslaat drie kwartier, dus sta niet te lang stil bij de introductie. De leerlingen hebben thuis het filmpje bekeken en de denkvragen hierover beantwoord. Hierdoor kun je meteen tot de kern komen

en de antwoorden van de leerlingen klassikaal kort bespreken. Vertel vervolgens waar de livestream over gaat.

Livestream bekijken

Doel: leren over verschillende invalshoeken van het thema 'demonstreren'.

Na de klassikale introductie bekijk je de livestream met de leerlingen. De livestream duurt 45 minuten en is [hier](#) te bekijken.

Afsluiting les 1

Doel: kort terugkijken op het geleerde

Na het bekijken van de livestream, kun je de les afsluiten met één of meerdere afsluitende vragen om samen nog even te reflecteren of terug te grijpen op wat jullie hebben gezien. Hieronder staan enkele voorbeeldvragen die je kunt gebruiken. Deze afsluiting kun je klassikaal doen door een vraag met de hele groep te bespreken, maar je kunt er ook voor kiezen groepjes te vormen die allemaal een eigen vraag bespreken.

- Wat vind je van het recht van demonstratie?
- Zou jij actievoeren voor iets dat je belangrijk vindt?
- Hoe zou jij je mening op een andere manier kunnen laten horen/zien?

Lesbrief deel 2 – verwerking, reflectie en verdieping (30 minuten)

Opdracht 1 – Het belang van demonstreren (5 minuten)

Doel: inzicht krijgen in en je eigen mening vormen over actievoeren

Laat de leerlingen opdracht 1 van het leerlingenwerkblad maken. In deze opdracht staan de leerlingen aan de hand van een aantal vragen stil bij wat zij vinden van actievoeren en demonstraties.

Opdracht 2 – Wat is actievoeren en wat heeft het met mensenrechten te maken? (5 minuten)

Doel: verwerking van het geleerde over actievoeren

Laat de leerlingen opdracht 2 van het leerlingenwerkblad maken. Dit is een theoretische opdracht waarbij ze antwoord moeten geven op de vraag wat actievoeren precies is.

Antwoord uit de livestream: bij een demonstratie gaan meerdere mensen tegelijk de straat op om hun mening te laten horen. Een demonstrant kan hiermee verschillende doelen hebben: soms willen mensen alleen hun onvrede kwijt, maar activisten willen ook vaak dat de regering iets verandert. Demonstranten proberen op te vallen en dat doen ze door bijvoorbeeld grote protestborden te maken met duidelijke leuzen erop. In Nederland mag iedereen demonstreren; het is een mensenrecht dat vastgelegd is in de Grondwet. Naast demonstreren kunnen mensen op verschillende andere manieren

Opdracht 3 – debat (bron: schooldebatteren.nl) (20 minuten)

Doel: je mening vormen en uiten over actievoeren in een klassendebat en goede argumenten ontwerpen

De leerlingen hebben een aantal vragen beantwoord over actievoeren. Met die kennis kunnen jullie klassikaal een debat voeren rond de stelling 'Er moet een lijst komen met onderwerpen waarover je wel en waarover je geen actie mag voeren'.

Stap 1 – start met een argumentatieoefening en laat de leerlingen hun argumenten voorbereiden (10 minuten)

Doel: met een argumentenkaart kunnen leerlingen oefenen met het bedenken en uitwerken van sterke argumenten.

Nodig:

- Optioneel kun je gebruikmaken van een lege argumentenkaart waarin wat steunvragen verwerkt zitten. Die kaart vind je [hier](#).

ook hun mening laten horen of opkomen voor hun recht. Er zijn verschillende mogelijke protestacties te verzinnen. Er zijn wel wat regels aan protesteren en demonstreren verbonden. Je mag bijvoorbeeld geen geweld gebruiken of tot geweld aanzetten, je mag geen andere grondrechten schenden (zoals andere mensen discrimineren in je protestactie) en je moet je actie meestal aanmelden bij de gemeente. In andere landen in de wereld is het helaas niet altijd zo vanzelfsprekend en daar kun je zelfs in de gevangenis terecht komen of gedood worden als je gaat demonstreren.

Op de website schooldebatteren.nl vind je uitgewerkte argumentenkaarten over bestaande stellingen. Klik [hier](#) voor een voorbeeld. Bekijk klassikaal de argumentenkaarten uit het voorbeeld en bespreek hoe een goed argument is opgebouwd (zie in het kader een korte uitleg). Laat de leerlingen vervolgens zelf een argumentenkaart vóór en een argumentenkaart tegen maken op hun leerlingenwerkblad.

Tip: loop rond terwijl de leerlingen deze opdracht maken. Je krijgt dan alvast een beeld van de argumenten die leerlingen bedenken voor en tegen de stelling waarover straks het debat gaat.

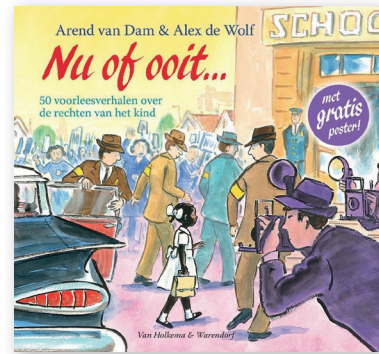
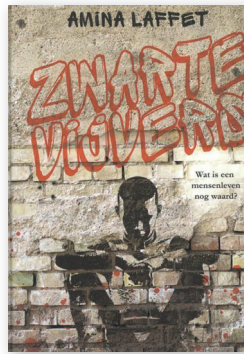
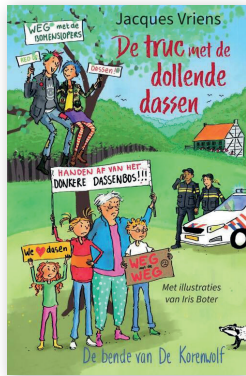
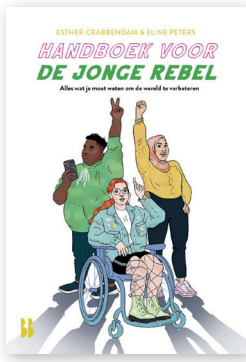
Waar moet een goed argument aan voldoen?

Om te beginnen moet een argument waar zijn. Het is een feit dat jouw mening ondersteunt. Maar een goed argument blijft niet alleen bij een feit. Je moet je argument ook uitleggen en er een voorbeeld bij geven. Daarmee leg je uit waarom je voor of tegen iets bent en begrijpen andere mensen jou. Je bouwt je argument dus op volgens het AUB-model: A – argument, U – Uitleg, B – Bijvoorbeeld. Bedenk dus eerst je argument. Leg daarna uit waarom jouw argument waar is en bedenk daarna een voorbeeld bij je argument. Gebruik voor het bedenken van een voorbeeld je eigen fantasie of ervaring.

Stap 2 – het debat voeren – Het Lagerhuisdebat (10 minuten)

Nodig: Optioneel kun je gebruikmaken van [deze lesbrief](#) over het Lagerhuisdebat van schooldebatteren.nl. Er staan wat extra tips in die je kunt gebruiken.

- Vertel aan de leerlingen dat jullie een Lagerhuisdebat gaan voeren met de klas over de stelling 'Er moet een lijst komen met onderwerpen waarover je wel en waarover je geen actie mag voeren'.
- Verdeel de groep in tweeën: links is vóór de stelling, rechts is tegen de stelling. De leerlingen hebben hun argumenten al voorbereid en ze krijgen nu 2-3 minuten om als groep de argumenten aan elkaar te laten zien. Loop even rond, zodat je benaderbaar bent voor vragen tijdens deze korte voorbereiding.
- Start het debat. Jij geeft de beurten, dus leerlingen mogen spreken als jij ze de beurt geeft. Loopt het debat stroef? Haal dan de argumenten die je hoorde tijdens de voorbereiding aan en help je leerlingen zo op weg. Laat het debat +/- 5 minuten duren. Stop altijd op een hoogtepunt, niet erna. Sluit het debat dus af vlak na of in iemands zin.
- Sluit het debat af met een groot applaus. Benoem wat je goed vond gaan en herhaal de goede argumenten uit het debat. Vraag ook een paar leerlingen wat zij ervan vonden.

Verder lezen, kijken en luisteren

Naar de bibliotheek:

- Handboek voor de jonge rebel: alles wat je moet weten om de wereld te verbeteren – Esther Crabbendam & Eline Peters
- De bende van de Korenwolf, de truc met de dollende dassen – Jacques Vriens
- Voetstappen in de donkere nacht – Rindert Kromhout
- De Zweetvoetenman – Annet Huizing
- De lijst van dingen die niet zullen veranderen – Rebecca Stead
- Grijp de macht! Zo kun jij de wereld verbeteren – Caroline Paul
- Zwarte Vijvers – Amina Leffet*
- Nu of Ooit – Arend van Dam & Alex de Wolf

* geschikt om klassikaal te lezen of bekijken of thuis samen met een volwassene

Netflix, Disney en andere series en films

- Okja
- De club van lelijke kinderen
- Binti
- I am Greta*
- Oorlogswinter*

* geschikt om klassikaal te lezen of bekijken of thuis samen met een volwassene